

VALTION ELOKUVATARKASTAMON TOIMINTAKERTOMUS 2005

1. Johdon katsaus toimintaan

Valtion elokuvatarkastamon tavoitteena on edistää lasten mediaturvallisuutta, erityisesti kuvaohjelmaympäristössä. Tavoitteeseen pyrkiminen on vuosi vuodelta haasteellisempaa, koska kuvaohjelmia levitetään yhä useammilla alustoilla, ja digitaalisen median konvergenssi, lomittuminen ja yhteensulautuminen, etenee kiihtyvällä vauhdilla. Paineet uudistaa tietyiltä osin lakia kuvaohjelmien tarkastamisesta (voimaan 1.1.2001) ovatkin jatkuvasti kasvaneet. Opetusministeriön audiovisuaalisen alan strategiassa ja toimintaohjelmassa *Audiovisuaalisen politiikan linjat* (Opetusministeriön julkaisuja 2005:8) alaikäisten suojele mediaväkivallalta luokitellaan mediakasvatuksen ja medialukutaidon ohella strategian erityiseksi painopistealueeksi. Vuoden 2004 lopulla julkaistu ministeriön luonnos toimintaohjelmaksi 2005-2007 *Mediaväkivalta. Lapset ja media* on vuoden 2005 aikana konkretisoitunut erilaisiksi valmisteluprojekteiksi. Elokuvatarkastamo on toimintaohjelman toteutuksessa keskeisesti mukana. Lasten ja nuorten turvallisen mediaympäristön kehittäminen sisältyy myös *Kulttuuripolitiikan toimialan strategiseen perustaan*, joka on päivitetty tammikuussa 2006.

Vuosi 2005 oli elokuvatarkastamon toiminnassa poikkeuksellisen tuloksellinen. Tarkastus- ja ilmoitusmäärien osalta tarkastamo ei tulostavoitteissaan voi puhua varsinaisesti tavoitteista, vaan arvioista, koska määrät riippuvat täysin tarkastuttajista ja ilmoittajista eli kuvaohjelmien liikealasta. Tulossopimuksessa vuosille 2005-2007 elokuvatarkastamon arvio tarkastettavien pitkien kuvaohjelmien osalta on 770 kuvaohjelmaa ja lyhyiden 620 kuvaohjelmaa. Vuonna 2005 tarkastettiin 945 pitkää kuvaohjelmaa ja 603 lyhyttä kuvaohjelmaa. Kun vuonna 2004 tarkastettiin kaikkiaan 1361 kuvaohjelmaa, tarkastettiin niitä vuonna 2005 yhteensä 1548 kappaletta. Lisäys oli huomattava eli 13,7 %. Vielä huomattavampi on prosentuaalinen lisäys tarkastettujen ohjelmien kestossa. Kun vuonna 2004 tarkastusten yhteistuntimäärä oli 1821 h, se oli vuonna 2005 2474 h. Lisäystä oli 35,9 %. Taustalla on pitkälti tv-sarjojen yhä lisääntyvä julkaiseminen DVD – tallenteina.

Ilmoitusmäärät kasvoivat kokonaisuutena niin ikään huomattavasti. Kun pornografisia kuvaohjelmia ilmoitettiin vuonna 2004 kaikkiaan 22.730 kappaletta, oli määrä kasvanut vuonna 2005 yhteensä 26.908 kappaleeseen. Lisäystä oli 18 %. Pornografisten kuvaohjelmien levittäjien määrä on kasvanut, samoin levittäjien valmius ilmoittaa tallenteet asianmukaisesti elokuvatarkastamon rekisteriin. Osa kasvusta tosin selittyy ilmoitusmerkinnän muuttumisesta: vuoden 2005 alusta tarkastamo on hyväksynyt merkinnäksi valmiin tuotekoodin eli EAN –koodin. Jo aikaisemmin rekisteröityjä ohjelmia ilmoitettiin näin uudestaan EAN - koodilla. Ilmoitusmäärien pysyminen kuitenkin vähintään ennallaan ja rikoslain vastaisiksi arvioitujen pornografisten kuvaohjelmien väheneminen näyttäisi osoittavan laittoman ja rikoslain vastaisen levityksen vähentyneen. Positiivisesta kehityksestä voidaan varmistua kuitenkin vasta, kun nykyinen satunnainen jälkivalvonta muuttuu järjestyneeksi ja säännölliseksi. Muita kuvaohjelmia ilmoitettiin 2464 kappaletta, vuonna 2004 hieman enemmän eli 2896 kappaletta, vähennystä 14 %. Koko 2000-luvun jatkunut ilmoitusmäärien kasvu siis kääntyi ns. tavallisten kuvaohjelmien osalta laskuun.

Toisaalta vuorovaikutteisista kuvaohjelmista (tietokone- ja konsolipelit) tehtyjen ilmoitusten määrä kasvoi: vuonna 2004 ilmoituksia oli 1061, mutta vuonna 2005 peräti 1364. Lisäystä oli 28 %. Kasvu selittyy pitkälti pelilehtien yhteydessä julkaistujen demojen määrällä (391 kappaletta). Vuorovaikutteiset kuvaohjelmat on vapautettu ennakkotarkastuksesta.

Valtion elokuvatarkastamo suoriutui tulostavoitetta merkittävästi suuremmasta työmäärästä käytännössä samalla työvoimalla kuin aikaisemminkin. Tuloksellisuuden lisääntyminen merkitsi siis samalla huomattavaa tuottavuuden lisäystä. Kun tarkastustoiminnan tuntikustannus vuonna 2004 oli 336 €, oli se vuonna 2005 vain 268 €. Tuottavuuden ja tehokkuuden lisääntyminen tarkastustoiminnassa heikensi kuitenkin hieman tarkastusten laatutavoitteiden saavuttamista. Kun tarkastamon tulostavoitteena on 2 tarkastajaa tarkastusta kohden, jäätiin tästä tavoitteesta hiukan kauemmaksi kuin vuonna 2004. Tuolloin tarkastajia oli keskimäärin 1,8 tarkastusta kohden, vuonna 2005 taas 1,77. Toisaalta tarkastusten käsittelyajat hieman pitenevät, mutta pysyivät asiakkaiden kannalta edelleen kohtuullisina. Valituksia käsittelyn kestosta ei tullut.

Lisääntyneiden tarkastusmäärien ansiosta myös elokuvatarkastamon tulot lisääntyivät selvästi. Kun maksullisen toiminnan tulot vuonna 2004 olivat 230.924 euroa, olivat ne vuonna 2005 peräti 312.046 euroa. Kasvua oli 35 %. Tulossopimuksessa vuosituloiksi arvioidaan 200.000 euroa. Arvio perustui kuvaohjelmien liikealan varovaisiin kasvuodotuksiin. Elokuvateatterielokuvien osalta kasvua ei juuri ollutkaan, sen sijaan DVD – levitys lisääntyi huomattavasti varovaisia arvioita enemmän.

Osa lisääntyneistä tuloista käytettiin kansainväliseen toimintaan, osa henkilökunnan työhyvinvoinnin parantamiseen. Elokuvatarkastamo järjesti tulostavoitteen mukaisesti keväällä 2005 elokuvatarkastajien pohjoismaisen konferenssin, pääaiheena seksikuvausten vaikutus lapsiin. Saadun palautteen perusteella konferenssi onnistui hyvin. Uudenmaan työsuojelupiirin ja henkilökunnan kanssa käytyihin keskusteluihin perustuen järjestettiin puolestaan henkilökunnalle, lähinnä tarkastajille, säännöllinen ryhmätyönohjaus henkiseen työsuojeluun liittyen.

Valtion elokuvatarkastamon toiminnan tuloksellisuus on vuonna 2005, samoin kuin sitä edeltäneinä kahtena vuotena, kehittynyt erittäin suotuisasti. Toiminnan kehittämistä haittaavia tekijöitä ovat olleet toimitilojen pienuus ja osin tästä johtuen tarkastajahenkilökunnan painottuminen sivutoimisiin työntekijöihin. Uusiin haasteisiin, joita ovat ennen muita mediakasvatus ja kuvaohjelmien levityksen jälkivalvonta, on voitu vastata vain erillisin lyhyin projektein. Opetusministeriön Lapset ja media- ohjelmassa kaavaillut suuntaviivat antavat hyvän pohjan elokuvatarkastamon työn kehittämiseksi. Uudistukset edellyttävät kuitenkin sekä lainmuutoksia että useiden audiovisuaalisen median toimijoiden yhteistyötä.

Tarkastamo toimi vuoden aikana edelleen kiinteässä yhteistyössä Pelastakaa lapset ry:n kanssa lähinnä lapsipornografian torjuntaan liittyvissä hankkeissa. Yhteistyö Viestintäviraston kanssa jatkui television ohjelmasisältöjen arvioinnissa. Myös yhteistyö Lapsiasiavaltuutetun kanssa käynnistettiin vuoden lopulla.

Elokuvatarkastamon johtokunta lakkautettiin Valtion elokuvatarkastamosta annetulla Valtioneuvoston asetuksella joulukuussa 2004 ja tarkastamoon asetettiin viraston toimintaa tukeva neuvottelukunta vuonna 2005. Neuvottelukunnan puheenjohtajaksi nimitettiin tarkastamon johtaja Matti Paloheimo ja sen jäsenet ovat puheenjohtaja, kaupallinen johtaja Vesa Artman (Figma ry), yhteistuotantojen päällikkö Erkki Astala (Yleisradio), ylitarkastaja Kristina Hautala - Kajos (opetusministeriö), pääsihteeri Eeva Kuuskoski (Mannerheimin lastensuojeluliitto ry), pääsihteeri Hanna Markkula - Kivisilta (Pelastakaa Lapset ry), toimitusjohtaja Raija Nurmio (Suomen

Filmikamari), ylitarkastaja Maarit Pietinen (Valtion elokuvatarkastamo), professori Lea Pulkkinen (Jyväskylän yliopisto), puheenjohtaja Lasse Saarinen (Suomen elokuvatuottajat ry) ja professori Tapio Varis (Tampereen yliopisto).

2. Tuloksellisuuden kuvaus

2.1. Toiminnan vaikuttavuus

Opetusministeriön kulttuuripolitiikan toimialan strategiaan tavoitteisiin liittyen elokuvatarkastamon tavoitteena oli toimia osaltaan ministeriön Lapset ja media-toimintaohjelman toteuttamiseksi. Elokuvatarkastamon päätehtävä, kuvaohjelmien ennakkotarkastus ja rekisteröinti, liittyi olennaisesti toimintaohjelmaan. Hallitusohjelman mukaisesti sen myötä pyritään ensisijaisesti rajoittamaan lapsiin kohdistuvaa väkivaltaviihdettä. Elokuvatarkastamo panosti lisäksi erityisesti lasta suojaavaan mediakasvatukseen. Elokuvatarkastaja, luokanopettaja Minna Mäkelän kirjoittamana julkaistiin alakouluille tarkoitettu mediakasvatusopas *Elokuvien taikaa koulussa. Lastensuojelullinen näkökulma mediakasvatuksessa*. Opetushallitus huolehti julkaisun jakelusta kaikille alakouluille.

Kuvaohjelmien ennakkotarkastus

Elokuvatarkastamon vaikuttavuustavoitteena oli lasten kehityksen turvaaminen kuvaohjelmaympäristössä. Tavoitteen saavuttamista mitattiin Tilastokeskuksen suorittamalla kyselytutkimuksella. Vastaava tutkimus oli tehty vuonna 2002, uuden kuvaohjelmien tarkastuslain oltua voimassa runsaan vuoden. Kyselytutkimus tehtiin vuoden 2005 alussa. Tavoitteena oli selvittää suomalaisten tietämystä ikärajoista sekä heidän näkemyksiään niiden sopivuudesta ja toimivuudesta. Haastattelututkimuksen kustannukset olivat 24 400 euroa.

Tutkimuksen mukaan nykyistä tarkastuskäytäntöä kannattavien osuus oli vuodesta 2002 kasvanut selvästi. Lähes 80 prosenttia vastaajista piti nykyistä tarkastuskäytäntöä hyvänä. Kolme vuotta aikaisemmin näin vastanneita oli vain vajaat 69 prosenttia. Valtaosa vastaajista myös tiesi, että Suomessa on laki kuvaohjelmien tarkastamisesta. Tietämys ikärajojen velvoittavuudesta sitä vastoin oli vähentynyt. Kun 51 prosenttia vastaajista luuli vuonna 2002 ikärajojen olevan suosituksia, vaikka ne ovat sitovia, oli vastaava osuus yli 60 prosenttia vuonna 2005. Huolimatta laajoista tiedotus- ja valistuskampanjoista tietämys ikärajojen luonteesta oli siis huonontunut.

Yleisökyselyn mukaan vastaajista 82,7 % piti kuvaohjelmien ikärajoja sopivina vuonna 2004. Vuonna 2005 vastaava prosenttiosuus oli 85,47 %. Yleisön luottamuksen ikärajoin voi katsoa näin jonkin verran lisääntyneen.

Kuvaohjelmien liikealan suhtautuminen oli ikärajoista tehtyjen valitusten määrällä mitaten pysynyt suunnilleen ennallaan.

Valitukset

2003:	11
2004:	11
2005:	12.

Valituksista hyväksyttiin 4 eli kolmasosa. Valitusten määrää on tarkastusten kokonaismäärään 1548 nähden pidettävä vähäisenä. Prosenttiosuus oli 0,7 %.

Ilmoitusten käsittely ja rekisteröiminen

Vaikuttavuustavoitteena oli ilmoituskäsittelyn laadukkuus lastensuojelun takeena. Käytännössä tämä tarkoittaa viranomaisrekisterin tarkkuutta ja hyvää käytettävyyttä sekä kuvaohjelmarekisteriä rikoslain vastaista kuvaohjelmalevitystä ennaltaehkäisevänä tekijänä.

Ilmoituskäsittelyn laadukkuuteen on pyritty perustamalla sekä pornografisia että muita kuvaohjelmia, myös pelejä, varten sähköiset ilmoitusjärjestelmät. Portaittain vuodesta 2001 tapahtuneen toteutuksen jälkeen kaikki kolme ilmoitusjärjestelmää olivat vuoden 2005 alusta käytössä. Tavallisia kuvaohjelmia varten kehitetty E - ILMO- järjestelmä toimi myös sähköisenä tarkastushakemus- ja ikäraja päätösjärjestelmänä. Lisäksi avattiin kaikille avoin kuvaohjelmien ikärajahaku, joka kattaa kaikki päätökset 1950-luvun lopulta asti. Haku edesauttaa merkittävästi sekä lasten vanhempien että median tiedonsaantia ikärajoista.

Sähköisten järjestelmien suunnittelu, kehittäminen ja ylläpito on ollut elokuvatarkastamolle palkkauskustannusten jälkeen suurin yksittäinen menoerä, vuonna 2005 noin 50 000 euroa. Suurimmillaan kustannuserä oli vuonna 2004, jolloin suunnittelu- ja kehittämistyötä tehtiin kaikkien järjestelmien osalta eniten. Tuolloin kustannukset olivat noin 100 000 euroa. Järjestelmillä on huomattavasti parannettu asiakaspalvelua ja tehostettu rikoslain vastaisen aineiston ennaltaehkäisyä.

Positiivista kehitystä tapahtui pornografisten kuvaohjelmien kohdalla.

Pornografisten kuvaohjelmien ilmoitukset

2003:	10 036
2004:	22 730
2005:	26 908.

Vuonna 2004 määrään vaikutti tuolloin toteutettu jälkivalvontaprojekti. Vuoden 2005 lisääntynyttä määrää taas selittää osaksi vuoden alusta toteutettu siirtyminen tallenteiden merkinnän osalta tuotekoodiin eli EAN –koodiin. Aikaisemmin rekisteröityjä kuvaohjelmia ilmoitettiin uudelleen tällä koodilla uusien kopioiden merkinnän helpottamiseksi.

Rikoslain vastaisesta sisällöstä epäiltyjen kuvaohjelmien määrät vähenivät selvästi. Syynä oli paljolti kuvaohjelmatarjontien huomattava lisääntyminen, jonka vuoksi mahdollisuuksia ilmoitettujen ohjelmien tarkistuskatseluihin oli edellisvuotta vähemmän. Tehokkuuden lisääntyminen tarkastuskatseluissa vähensi siis rikoslain vastaista levitystä ennalta ehkäisevän työn määrää.

Pyydettiin ilmoitusten perusteella katsottavaksi Arvioitiin rikoslain vastaisiksi

2003:	77 kuvaohjelmaa	23 kpl eli 31%
2004:	465	145 41,4%
2005:	182	75 41%

Rikoslain vastaisuudesta epäiltyjä kuvaohjelmia pyydettiin siis ilmoitusten perusteella katsottavaksi alle puolet vuoden 2004 määrästä. Luku voi myös kertoa rikoslain vastaisen levityksen vähenemisestä. Tästä voidaan varmistua kuitenkin vasta kuvaohjelmien jälkivalvonnan kehittämisen myötä.

Lausunnot viranomaisille

Vaikuttavuustavoitteena oli edesauttaa rikollisen toiminnan ehkäisemistä kuvaohjelmiin liittyvissä asioissa sekä edistää viranomaisyhteistyötä kuvaohjelmaympäristössä.

Vuonna 2005 tarkastamo antoi poliisille 6 lausuntoa koskien epäilyä rikoslain vastaisten kuvaohjelmien levittämisestä. Vuonna 2004 vastaava määrä oli 34. Lukumäärä oli poikkeuksellisen suuri johtuen tuona vuonna yhteistyössä poliisin kanssa toteutetusta jälkivalvontaprojektista. Vuonna 2003 lausuntoja oli kolme.

Mainittua kuutta lausuntoa varten tarkastamossa katsottiin kaikkiaan 419 eri ohjelmaa (takavarikkoihin sisältyi 434 ohjelmaa, joista 21 kaksoiskappaleita). Vuonna 2004 vastaava luku oli 621, mutta vuonna 2003 vain 24 ohjelmaa.

Vuonna 2004 elokuvatarkastamo arvioi tutkittaviksi toimitetuista ohjelmista 37,6 % olevan rikoslain vastaisia. Vuonna 2005 vastaava luku oli 11,4 %. Takavarikkoihin perustuvista prosenttiosuuksista ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöstä rikoslain vastaisen aineiston levityksen vähenemisestä, koska takavarikot ovat varsin erilaisia. Mukana oli esimerkiksi takavarikko, jossa aineiston levittäjä epäiltiin kiihotuksesta kansanryhmää vastaan.

Viranomaispalaute lausunnoista oli hyvää.

Asiakaspalvelu

Tavoitteena oli hyvä asiakaspalvelu, jota mitataan asiakaspalautteella ja asiakaskyselyillä. Tarkastuttajiin ja ilmoittajiin kohdistuvaa asiakaskyselyä ei tehty, joten arvio toiminnasta perustuu saatuun palautteeseen. Palautteen mukaan tarkastamon asiakaspalveluun, esimerkiksi tarkastusten läpimenoaikoihin, on oltu pääosin tyytyväisiä. Elokuvatarkastamon asiakkaita ovat myös kuvaohjelmien kuluttajat, yleisö, jonka suhdetta tarkastamon toimintaan on mitattu Tilastokeskuksen yleisökyselyllä. Yleisökyselyn mukaan tyytyväisyys ikärajoihin oli kasvanut lähes kolme prosenttiyksikköä vuodesta 2002 luvun ollessa nyt 85,47 %. Myös tietämys kuvaohjelmalaista oli noussut 83,68 prosentista 85,01 prosenttiin. Nykyistä tarkastuskäytäntöä piti puolestaan 68,72 prosenttia kuluttajista hyvänä vuonna 2002 ja 78,18 prosenttia vuonna 2005.

2.2. Toiminnan tuloksellisuus

2.2.1. Kannattavuus ja kustannusvastaavuus

Kustannusvastaavuuslaskelma on Valtion elokuvatarkastamon osalta perusteiltaan opetusministeriön harkinnassa. Tuloksia on siksi pidettävä keskeneräisinä.

Maksullisen toiminnan tuotot

2003:	208 332 €
2004:	230 924 €
2005:	312 047 E

Maksullisen toiminnan erilliskustannukset

2003:	394 185 €
2004:	430 798 €
2005:	411 993 €

Käyttöjäämä

2003:	185 853 €
2004:	199 873 €
2005:	99 946 €

Alijäämä

2003:	192 869 €
2004:	202 542 €
2005:	148 580 €

Osuus yhteiskustannuksista

2003:	7 016 €
2004:	2 668 €
2005:	48 634 €

2.2.2. Tuotokset ja laadunhallinta

Kuvaohjelmien ennakkotarkastus

Tavoitteena oli tehokas tarkastustoiminta. Tätä mitattiin tarkastajien määrällä tarkastusta kohden, työajan seurannalla ja tarkastuksen keskimääräisellä tuntihinnalla.

Vuosien 2005-2007 määrällinen arvio tarkastettavista pitkistä kuvaohjelmista on 770 ja lyhyistä 620 ohjelmaa. Elokuvatarkastamo ei voi asettaa varsinaisia määrällisiä tavoitteita, koska tarkastettavien kuvaohjelmien määrä riippuu kokonaan ohjelmien maahantuojista ja levittäjistä.

Tarkastetut pitkät kuvaohjelmat

2003:	774
2004:	759
2005:	945

Tarkastetut lyhyet kuvaohjelmat

2003:	609
2004:	602
2005:	603

Tarkastetut kuvaohjelmat yhteensä

2003:	1383
2004:	1361
2005:	1548

Lisäys vuodesta 2004 vuoteen 2005 oli 13,7 prosenttia. Kuvaohjelmien kestolla mitattuna lisäys oli huomattavasti suurempi.

Tarkastusten yhteenlaskettu kesto

2003:	1623 h
2004:	1821 h
2005:	2474 h

Lisäystä vuodesta 2004 vuoteen 2005 oli 35,9 prosenttia. Lisääntyneet tarkastukset tehtiin lähes samalla työvoimalla kuin aikaisempina vuosina.

Tarkastuksen keskimääräiset kustannukset

2003:	300 €
2004:	336 €
2005:	268 €

Tarkastuksen keskimääräiset kustannukset pienenevät selvästi eli noin 20% vuodesta 2004 vuoteen 2005.

Merkittävästä tehokkuuden lisääntymisestä huolimatta tarkastusten laadukkuus ja luotettavuus, jota mitattiin tarkastajien keskimääräisellä määrällä tarkastusta kohden, väheni vain hieman.

Keskimäärin tarkastajia/ tarkastus

2003:	1,73
2004:	1,8
2005:	1,77

Tulostavoite on 2 tarkastajaa tarkastusta kohden. Se, että tarkastuksen keskimääräiset kustannukset ovat pienentyneet, mutta tarkastajien keskiarvomäärä tarkastusta kohden ei kuitenkaan juuri ole laskenut, johtuu siitä, että kustannuksia mitataan minuuteissa, tarkastajien määrää taas tarkastettavaa teosta kohden. Elokvateatterilevitykseen tarkoitetuilla elokuvilla on yleensä 3-5 tarkastajaa, samoin elokuvien trailereilla. Tallennelevitykseen tarkoitetuilla kuvaohjelmilla tarkastajia on yleensä yksi tai kaksi. Yhden tv- sarjan kesto saattaa puolestaan olla yli 1000 minuuttia.

Tarkastusten keskimääräinen käsittelyaika

Tarkastusten käsittelyaikaa on ollut mahdollista luotettavasti tilastoida vasta vuoden 2005 alusta sähköisten tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmien tultua käyttöön. Tarkastukset on jaettu viiteen eri kategoriaan toisaalta keston, toisaalta levitysformaatin mukaan. Katteoria Muut kuvaohjelmat käsittää eri kuvaohjelmatalenteet. Tarkastusten kokonaismäärä laskelmassa poikkeaa lopullisesta kokonaismäärästä E – ILMO – tekniikan asteittaisen käyttöönoton vuoksi. Tilasto antaa kuitenkin asiasta luotettavan kokonaiskuvan.

	<i>Käsittelyaika keskimäärin</i>	<i>Lukumäärä</i>
Lyhyet alle 3 minuutin ohjelmat	2 vrk 15 h 21 min	283 kpl
Kuvaohjelmat 3 – 60 minuuttia	7 vrk 3 h 15 min	265 kpl
Pitkät yli 4 tunnin ohjelmat	16 vrk 17 h 39 min	80 kpl
Muut teatterilevityselokuvat	2 vrk 23 h 47 min	159 kpl
Muut kuvaohjelmat	10 vrk 2 h 2 min	644 kpl
Yhteensä:	7 vrk 15 h 36 min	1431 kpl

Trailereitten ja elokuvateatterielokuvien läpimenoaikaa on pidettävä lyhyenä. Yli neljän tunnin ohjelmat käsittävät lähinnä tv- sarjoja, joiden kesto voi olla jopa yli 10 tuntia; tällöin myös tarkastuksen kesto vastaavasti pitenee. Kuvatallenteita tarkastetaan elokuvateatterielokuvien jälkeen kiireellisyysjärjestyksessä.

Ilmoitusten käsittely ja rekisteröiminen

Elokuvatarkastamon tavoitteena oli tehokkaasti toimiva ilmoitus- ja rekisteröintijärjestelmä. Mittarina oli rekisteröintimäärä suhteessa suunnittelu- ja työvoimakustannuksiin.

Rekisteröityjä (tarkastettuja ja ilmoitettuja kuvaohjelmia yhteensä)

2003:	13 715
2004:	27 984
2005:	32 284

Vuoden 2005 alusta toiminnassa oli kolme sähköistä järjestelmää: tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmä E - ILMO, pornografisten kuvaohjelmien ilmoitusjärjestelmä X – ILMO sekä vuorovaikutteisten kuvaohjelmien ilmoitusjärjestelmä P – ILMO. Lähes kaikki ilmoitukset ja tarkastushakemukset samoin kuin tarkastuspäätökset tehtiin sähköisesti. Myös VET – rekisteröintijärjestelmän toimintakykyä kehitettiin.

Sähköisten järjestelmien suunnittelu, kehittäminen ja ylläpito on ollut elokuvatarkastamolle palkkauskustannusten jälkeen suurin yksittäinen menoerä, vuonna 2005 noin 50 000 euroa. Suurimmillaan kustannuserä oli vuonna 2004, jolloin suunnittelu- ja kehittämistyötä tehtiin kaikkien järjestelmien osalta eniten. Tuolloin kustannukset olivat noin 100 000 euroa. Järjestelmillä on huomattavasti parannettu asiakaspalvelua ja tehostettu rikoslain vastaisen aineiston ennaltaehkäisyä. Sähköinen käsittely on helpottanut ja nopeuttanut tarkastamon työtä moniportaisen paperisen käsittelyn jäätyä pois.

Palkkauskuluina mitatut työvoimakustannukset

2003:	457 466 €
2004:	503 325 €
2005:	503 593 €

Kustannustehokkuus on tuotoksiin nähden noussut selvästi. Vuoden 2003 heikompaa kustannustehokkuutta, työvoimakustannusten vähäisemmästä määrästä huolimatta, selittää tuona vuonna tapahtunut väliaikainen pornografisten ilmoitusten määrän romahtaminen.

Lausunnot viranomaisille

Tavoitteena oli kustannustehokas lausuntomenettely. Mittarina oli lausuntojen määrä suhteessa käytettyyn työaikaan, jota ei kuitenkaan ole käytetty johtuen varsin erityyppisistä lausunnoista. Vuosi 2005 oli lausuntojen suhteen ”normaalimpi” verrattuna vuoteen 2004, jolloin toteutettiin poliisin ja elokuvatarkastamon yhteinen jälkivalvontaprojekti. Sen seurauksena lausuntojen määrä oli poikkeuksellisen suuri, 34, kun määrä oli vuonna 2003 vain kaksi ja vuonna 2005 siis kuusi.

Tutkittavat määrät

2003:	24 kuvaohjelmaa
2004:	621 kuvaohjelmaa
2005:	419 kuvaohjelmaa

Koska työvoimakustannukset vuosina 2004 ja 2005 olivat lähes samat, oli selvästi paras kustannustehokkuus pelkästään palkkakustannusten valossa vuonna 2004. Eri lausunnot vaativat kuitenkin työaikaan varsin eri tavoin, joten tehokkuuseroista ei voi esittää luotettavia arvioita.

Asiakaspalvelu

Tavoitteena oli työn tehokkuutta ja mielekkyyttä lisäävä organisointi ja panostus asiakaspalvelua parantavaan tekniikkaan. Sähköisten tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmien ja vuoden 2005 alusta avatun julkisen ikärajaan ansiosta asiakaspalvelu on parantunut ratkaisevasti, ja kuvaohjelmien liikealalla, mediassa, viranomaisilla ja yleisöllä on käytettävissään sekä tuoreimmat ikäraja päätökset perusteluineen että historialliset päätökset 1950-luvulle asti. Avatuista palveluista saatiin myönteistä palautetta. Ikärajahaku- palvelu ei vielä sisällynyt Tilastokeskuksen yleisökyselyyn.

2.2.3. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön lukumäärä on vuosien 2003- 2005 aikana pysynyt jokseenkin samana. Ainoastaan sivutoimisten (n. 4 tuntia viikossa) tarkastajien lukumäärä on hieman noussut.

Vakinaisten työntekijöiden lukumäärä

2003:	11
2004:	12
2005:	12

Vakinaisten työntekijöiden prosenttiosuus koko henkilöstöstä

2003:	61,1%
2004:	63,2%
2005:	57,2%

Naisten ja miesten osuus vakinaisesta henkilöstöstä on pysynyt jokseenkin samana. Naisia on noin 58 prosenttia ja miehiä noin 42 prosenttia.

Määräaikaisten, kokoaikaisten ja osa-aikaisten työntekijöiden määrät ovat hieman vaihdelleet riippuen lähinnä siitä, millainen on ollut tarkastajien työvoimatarve. Tarkastajat ovat yleensä osa- tai sivutoimisia ja työnsä aloittaessaan myös määräaikaisia.

Määräaikaisten työntekijöiden lukumäärä

2003:	7
2004:	7
2005:	9

Määräaikaisten työntekijöiden prosenttiosuus koko henkilöstöstä

2003:	38,9%
2004:	36,8%
2005:	42,8%

Kokoaikaisten työntekijöiden lukumäärä

2003:	10
2004:	10
2005:	10

Kokoaikaisten työntekijöiden prosenttiosuus koko henkilöstöstä

2003:	58,8%
2004:	55,5%
2005:	50,0%

Osa-aikaisten työntekijöiden lukumäärä

2003:	7
2004:	8
2005:	10

Osa-aikaisten työntekijöiden prosenttiosuus koko henkilöstöstä

2003:	41,2%
2004:	44,5%
2005:	50,0%

Henkilötyövuodet

2003:	12,3 htv
2004:	12,8 htv
2005:	12,5 htv

Henkilöstön keski-ikä

2003:	vak. 47,3 v.
2004:	vak. 47,5 v.
2005:	vak. 47,6 v.

Henkilöstön ikäjakauma

	20-30 v.	31-40v.	41-50v.	51-60v.
2003	3	3	7	4
2004	3	2	8	5
2005	1	5	8	6

Sairauspoissaolot

2003:	39 pv
2004:	45 pv
2005:	56 pv

Työterveyshuollon kustannukset

2003:	3.011 €
2004:	4.162 €
2005:	3.039 €

Henkilökunnalle kustannettiin liikuntalippuja eri liikuntalaitoksiin fyysisen kunnon ylläpitämiseksi. Liput oli hankittu jo vuonna 2004, joten kustannuksia vuodelle 2005 ei ollut. Samoin koko henkilökunnalle tarjottiin ruotsinkielen keskustelukoulutusta. Sen kustannukset koko vuodelta olivat 22 114 euroa.

Henkilökunnalle järjestettiin myös kuvaohjelma-aineistojen, etenkin pornografisen aineiston, käsittelyn kuormittavuuteen liittyen ryhmätyönohjausta. Työnohjaajana toimi terapeutti Airi Pyykkö. Työnohjauksen kustannukset olivat 960 euroa.

Elokuvatarkastamo ryhtyi jo vuonna 2004 lähinnä mainittuun henkiseen kuormittavuuteen liittyen yhteistyöhön Uudenmaan työsuojelupiirin kanssa. Tarkastamossa suoritettiin työsuojelutarkastus ja tehtiin ns. Valmeri –kysely, jonka avulla selvitettiin henkilöstön käsityksiä työoloistaan. Kyselyn tulokset valmistuivat tammikuussa 2005. Niiden mukaan niin kokonaisindeksi kuin tuki- ja liikuntaelinten kuormitus ja psykososiaalinen kuormituskin olivat toimialan yleistilannetta paremmalla tasolla. Ainoastaan fyysistä työympäristöä pidettiin hieman keskiarvoa epätyydyttävämpänä.

3. Tilinpäätöslaskelmien analyysi

Valtion elokuvatarkastamo siirtyi nettobudjetointiin vuodesta 2001 nykyisen lain kuvaohjelmien tarkastamisesta tultua voimaan.

Vuodesta 2003 vuoteen 2005 elokuvatarkastamon tulot kuvaohjelmien tarkastuksesta ja esitysluvista ovat nousseet, selvimmin vuodesta 2004 vuoteen 2005. Bruttomenojen suhteen vuodet 2003 ja 2005 olivat samalla tasolla, vuoden 2004 menojen ollessa selvästi korkeimmat. Nettomenoissa kehitys on ollut sama: vuoden 2004 nettomenot 593 140 euroa, kun taas vuoden 2005 nettomenot vain 442 661 euroa.

Myönteisen tulokehityksen taustalla on ennen muuta televisiosarjojen yhä lisääntynyt julkaiseminen DVD - tallenteina. Sarjat ovat lisänneet nimenomaan vuonna 2005 selvästi sekä pitkien kuvaohjelmatarkastusten kappalemäärää että tarkastusten kestoja.

Menokehitystä selittää vuoden 2004 kolme suurta menoerää: jälkivalvontaprojekti tarkastaja- ja matkakuluineen, tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmien rakentaminen sekä elokuvatarkastamon sisäremontti. Vuonna 2005 ainoa erityinen menoerä oli pohjoismaisen elokuvatarkastajien konferenssin järjestäminen. Tarkastamo sai järjestelyihin OPM:ltä 8000 euron erityismäärärahan, joka kattoi osan kustannuksista.

4. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Valtion elokuvatarkastamo toimii opetusministeriön maksupisteenä. Tarkastamo kuuluu kooltaan opetusministeriön hallinnonalan ja koko valtionhallinnon pienimpiin virastoihin. Näin myös sisäinen valvonta ja sen arviointi asettuvat tarkastamon kohdalla keskimääräistä pienempiin mittasuhteisiin.

Valtion elokuvatarkastamo on arvioidessaan sisäistä valvontaansa käyttänyt valtiovarainministeriön suositusta ”Valtion viraston ja laitoksen sekä rahaston sisäinen valvonta ja riskienhallinta” (2005) ja siihen sisältyvää arviointikehikkoa. Opetusministeriön ylitarkastaja on lokakuussa 2005 suorittanut asianmukaisen tilintarkastuksen elokuvatarkastamossa.

1. Sisäinen toimintaympäristö ja toimintarakenteet

Joulukuussa 2004 annetulla Valtioneuvoston asetuksella lakkautettiin Valtion elokuvatarkastamon johtokunta ja tarkastamoon asetettiin viraston toimintaa tukeva neuvottelukunta. Neuvottelukunta käsittelee elokuvatarkastamon toiminnan kehittämissuuntia ja toimintalinjoja, tekee niitä koskevia aloitteita ja edistää elokuvatarkastamon yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Elokuvatarkastamon johtaja vastaa tarkastamon toiminnasta ja allekirjoittaa tulossopimuksen opetusministeriön kanssa.

Elokuvatarkastamon vuonna 2001 hyväksytty työjärjestys on päivitetty uuden hallintomallin mukaiseksi. Vastuut, tehtävät ja valtuudet on siinä määritetty asianmukaisesti. Tarkastamossa on sovellettu uutta palkkausjärjestelmää vuodesta 2004 alkaen. Toimenkuvia ja henkilökohtaista osaamista arvioidaan vuosittain kehityskeskusteluissa.

Elokuvatarkastamolla on toimivat sähköiset tarkastus- ja ilmoitusjärjestelmät, ikärajahakujärjestelmä ja päätösten tietokanta. Julkiseen käyttöön tarkoitettua elokuvien yhteistä tietokantaa ELONET: ia on kehitetty Suomen elokuva-arkiston kanssa. Vanhimmat kirjoihin

sidotut päätösasiakirjat ja kirjeenvaihto on lain edellyttämällä tavalla talletettu Kansallisarkistoon, ja niistä on kuvattu mikrofilmit tarkastamon ja tutkijoiden käyttöön.

ARVIO TOIMINTAYMPÄRISTÖN TILASTA: Toimintaympäristön tila on hyvä lukuun ottamatta tarkastamon fyysisiä tiloja, jotka ovat nykyiselle toiminnalle ja henkilöstölle riittämättömät.

Tavoitteiden asettaminen

Elokuvatarkastamolla on tulossopimuksessa määritellyt tavoitteet ja ydintehtävät.

ARVIO TAVOITTEIDEN ASETTAMISESTA: Tavoiteasettelu on toimintaa ohjaavan lain mukainen ja liittyy saumattomasti opetusministeriön kulttuuripolitiikan toimialan tavoitteisiin.

Riskien tunnistaminen ja arviointi

Taloushallinnon osalta riskien tunnistaminen ja hallinta perustuu opetusministeriön maksupisteitä koskevaan taloussääntöön. Tulossuunnittelussa, tulosneuvotteluissa ja tulossopimuksissa toteutuu opetusministeriön suorittama viraston tuloksellisuutta koskeva valvonta. Tietohallinnon järjestelmät on suojattu asianmukaisesti. Elokuvatarkastamolla on ajanmukainen valmiussuunnitelma.

ARVIO RISKIEN TUNNISTAMISESTA JA ARVIOINNISTA: Riskien tunnistaminen ja arviointi on yleisesti ottaen riittävällä tasolla. Tuloksellisuutta koskeva riski on tarkastustulojen epävarma kertymä. Tarkastustulojen määrä on kokonaan riippuvainen kuvaohjelmien liikealasta.

Valvontatoimenpiteet (kontrollit)

ARVIO: Keskeiset valvontatoimenpiteet kattavat riittävästi sekä talous- että tietohallinnon kuten myös henkilöstöhallinnon.

Tiedonkulku

Elokuvatarkastamolla on viestintäsuunnitelma, joka kattaa sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän. Sisäisessä viestinnässä käytetään henkilöstökokouksia, tarkastajien kokouksia, intranetiä ja sähköpostia. Virastossa tuotetaan tuloksellisen johtamisen edellyttämät olennaiset tiedot. Lisäksi virasto tuottaa toimintaansa liittyviä julkaisuja. Virastolla on ulkoisen tiedotuksen osalta sopimus STT:n kanssa.

ARVIO INFORMAATIOSTA JA TIEDONKULUSTA: Informaatio ja tiedonkulku on melko riittävällä tasolla. Tilastokeskuksen yleisökysely osoittaa kuitenkin, että kuvaohjelmien sääntelyn tuntemus on varsin puutteellista. Riittävä yleisötiedotus vaatii mittavaa panostusta televisiotietoiskuihin.

5. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Valtion elokuvatarkastamon johdon valvontavastuu ja valvontatehtävät on säännelty tarkastamoita koskevissa säännöksissä, tarkastamon työjärjestyksessä ja opetusministeriön maksupisteitä koskevassa taloussäännössä. Sisäinen valvonta on osa tarkastamon toimintaa johtamisen, ohjauksen ja organisaation perusteella. Elokuvatarkastamo laatii opetusministeriön kanssa tulossuunnitelman, joka arvioidaan ja tarkastetaan vuosittain tulosneuvotteluissa. Lisäksi opetusministeriö tarkastaa säännöllisesti alaisensa maksupisteet.

Valtion elokuvatarkastamo vahvistaa tämän toimintakertomuksen ja siihen sisältyvän sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuman vuodelta 2005.

Helsingissä 13. päivänä maaliskuuta 2006

Matti Paloheimo
Valtion elokuvatarkastamon johtaja